

## บทที่ 5

### สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปออกแบบ การวิจัย สร้าง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

- 1) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว
- 2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว และ
- 3) เสนอแนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว

จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว โดยทำการ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในตำบลอ่างแก้ว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจำนวน 7 คน และประชาชนตำบลอ่างแก้ว 7 หมู่ ๆ ละ 10 คน จำนวน 70 คน รวมทั้งหมด 77 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

#### สรุปผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 50 ปี ระดับการศึกษา สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพค้าขาย และเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อ เดือนเฉลี่ย 8,000 - 16,000 บาท เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว มากกว่า 16 ปีขึ้นไป ได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีประชาคมเพื่อเสนอปัญหา และความต้องการ ให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลนำไปจัดทำแผนต่อไปมากกว่า 1 ครั้ง เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการ จัดเวทีประชาคม และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับข่าวสาร การจัดทำแผนยุทธศาสตร์จากเอกสารประชาสัมพันธ์ และจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบล ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับทราบเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วน ตำบลอ่างแก้ว โดยสามารถสรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้ คือ

1. ระดับความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว ผลของการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่น และการบริหารงานท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง โดยคำถามส่วนใหญ่ประชาชนตอบถูกต้องทั้งหมด ได้แก่ ขั้นตอนการจัดทำแผนต้องเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาก่อน การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การประเมินผล เลือกลยุทธ์ และเลือกแนวทางการพัฒนา การเก็บข้อมูลจะต้องทำก่อนเลือกกลยุทธ์ การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยเสียงข้างมากอย่างเดียว การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการปกครองท้องถิ่น คณะผู้บริหาร อบต. ประกอบด้วย นายฯ รองนายฯ และเลขฯ อบต. มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์มากสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ง่ายขึ้น อบต. ควรมีแนวคิดในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม และการศึกษา มากกว่าโครงสร้างพื้นฐาน อบต. ต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้ประชาชน และประเด็นเกี่ยวกับสมาชิก อบต. มีหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของคณะผู้บริหาร อบต. เท่านั้น เป็นคำถามที่มีผู้ตอบได้ถูกน้อยที่สุด

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ได้แก่ การลงมือปฏิบัติ ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การกำหนดทางเลือก การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเตรียมแผน และด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการติดตามประเมินผล

3. แนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาความรู้ ความเข้าใจการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 โครงการ พร้อมตัวชี้วัด และผู้รับผิดชอบ และ 2) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 โครงการ พร้อมตัวชี้วัด และผู้รับผิดชอบ

## อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว ที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ สามารถอภิปรายผลจากข้อค้นพบได้สาระสำคัญ ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่น และการบริหารงานท้องถิ่น พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบกับมีความสนใจ หรือได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และประชาชนจำนวนหนึ่งเคยเข้าร่วมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลงกรณ์ ปรายไพรี (2549 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี โดยกระบวนการประชาคม พบว่า แผนพัฒนาอำเภอที่จัดทำขึ้นโดยผ่านกระบวนการประชาคม สามารถสะท้อนปัญหา และความต้องการของประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าแผนพัฒนาอำเภอรูปแบบเดิมที่จัดทำโดยภาครัฐ โดยการประชาคมเสนอแผนโครงการของชุมชนต่อส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ทั้งยังสามารถผลักดันโครงการต่าง ๆ ให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม อุไรวรรณ แจ่มใส (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาตำบลวังหว้า อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านบทบาทหน้าที่ของประชาชน และความเหมาะสมของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับต่ำ และสมชาติ ประสมเพชร (2548 : 123 - 124) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรีมีส่วนร่วมในบางขั้นตอน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการอบรม ขาดทักษะ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการจัดทำแผนพัฒนา ขาดการมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอน ขาดสิ่งจูงใจที่จะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ตลอดจนทั้งเอกสารคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำแผนมีไม่เพียงพอ ขาดรูปแบบการจัดทำแผนที่ชัดเจน และขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ต่อเนื่อง และแพร่หลาย

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง โดยด้านที่มี

ระดับการมีส่วนร่วมมาก คือ การลงมือปฏิบัติ รองลงมาด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การกำหนดทางเลือก การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเตรียมแผน และด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของ องค์การบริหารส่วนตำบล ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และขาดการประสานงานระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนที่ไม่ต่อเนื่องจริงจัง ประกอบกับมีขั้นตอนของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์มีหลายขั้นตอนที่ซับซ้อน ซึ่งต้องเริ่มจากการค้นหาปัญหาสาเหตุ วางแผน วิเคราะห์ และติดตามประเมินผล จึงทำให้ประชาชนรู้สึก เบื่อหน่ายและเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับน้อย รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล อาจจะไม่มียุทธศาสตร์ที่เพียงพอที่จะลงมาปฏิบัติในทุกขั้นตอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศักดิ์ คำเพราะ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองกันทรลักษณ์ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การร่วมการตัดสินใจ ด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน ได้แก่ การกำกับติดตามผล ความสนใจรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การรับผิดชอบ การร่วมรับผลประโยชน์ และการดำเนินงาน การทดสอบสมมุติฐานพบว่า อายุ และรายได้ที่แตกต่าง ไม่ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน แต่ เพศ การศึกษา และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลจะต้องให้ความสำคัญ และส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเกรียงไกร ทองจิตติ (2547 : 46) ที่ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล ซึ่งพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีขีดความสามารถในการปฏิบัติตามแผน มีการแบ่งความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน แต่สิ่งที่ควรปรับปรุงคือการสรุปผลในการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการทราบ และกระบวนการสุดท้าย คือ การติดตามประเมินผลควรมีการติดตามประเมินผลก่อนลงมือปฏิบัติ ประเมินผลในขณะที่ดำเนินการตามแผนจากประชาชน และประเมินผลความคุ้มค่าของแผนจากงบประมาณที่ใช้ให้มากยิ่งขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วม 2 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้มีทิศทางของการดำเนินงานของทุกฝ่ายไปในแนวทางเดียวกัน โดยจะกำหนดโครงการต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พะยอม วงศ์สารศรี (2542 : 70) ที่กล่าวว่า การวางแผนที่ดีเป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้การดำเนินงานขององค์กรลดความสูญเสียเปล่าจากการงานที่ซ้ำซ้อนทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สุภาพ ศรีเมือง (2548 : บทคัดย่อ) ด้านการเสนอปัญหาประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ด้านการตรวจสอบประชาชนไม่มีส่วนร่วมติดตามผลที่ได้จากการปฏิบัติงานตามแผน และการสำรวจความพึงพอใจที่ได้จากการปฏิบัติงานว่าอยู่ในระดับใด และ พชรวรรณ พันธุ์แดง (2551 : 86) ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางนมโค พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานตามกระบวนการวางแผน คือ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสร้างระบบ การติดตามประเมินผล เช่น การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผล และการตรวจสอบโดยภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งก่อนระหว่าง และหลังการดำเนินงาน

### ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัย จากข้อค้นพบจนสามารถนำไปจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ และกำหนดเป็นโครงการพร้อมกับตัวชี้วัด ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ใน องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

#### 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้วสามารถนำข้อค้นพบเหล่านี้มาปรับใช้ในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างแก้ว ได้ดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรทำการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ในด้านนี้แก่ประชาชนโดยการอบรม และจัดทำเป็นคู่มือให้กับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแกนในการนำความรู้ไปขยายต่อ

1.2 องค์กรบริหารส่วนตำบลควรทำการส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของประชาชน ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์องค์กรบริหารส่วนตำบลให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล และการติดตามประเมินผล เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่า มีส่วนร่วมน้อยกว่าการมีส่วนร่วมในด้านอื่น พร้อมปลูกจิตสำนึกของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลอย่างแก้ว

1.3 ประชาชนต้องให้ความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อร่วมกำหนดความต้องการของชุมชนในทุกโอกาส

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว สามารถที่จะทำการวิจัยในเรื่อง ดังนี้

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

2.2 ควรทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของประชาชน

2.3 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเปรียบเทียบกับพื้นที่ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำแผนชุมชนเป็นกรณีศึกษา